

ЛЕСЯ РОМАНЧУК

СОФІЯ

НЕ ЗАЛИШАЙ МЕНЕ ОДНУ...

Книга 3

НЕ ЗАЛИШАЙ
МЕНЕ ОДНУ НАДОВГО...

Книга 4

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

НЕ ЗАЛИШАЙ МЕНЕ ОДНУ...

Книга 3

Розділ

I

За цим довжелезним столом, який підковою огинав зал ресторану, Софія сиділа одна. Волошкова сукня звабно відкривала молочно-білі плечі. Пасмо золотавого волосся бавилося з маленьким рожевим вушком, наче випадково випавши з високо викладеної найкращою майстринею міста вибагливої зачіски. Вуста вишнево-червоним бантиком окреслювали веселу посмішку. Очі, зовсім сині, у колір сукні, сяяли сонячними зайчиками сміху, та на денці їх каламутно заліг смуток. Вона була одна...

Для чого ця сукня? Навіщо було три години сидіти в перукарні? Кому цікаві ті грайливі кучерики і пасемця? Ніхто ними не милується, нікого вони не чарують...

Вихор веселої музики підхопив усіх, хто сидів за довгим, багато сервірованим столом, усіх, хто сидів праворуч, ліворуч і навпроти неї. Кожен кавалер узяв під руку свою даму, і от уже безжурний, трохи п'яний натовп під наркозом вина і ритму пісні кружляв, стрибав, тупцював чи бодай переступав з ноги на ногу на майданчику, призначеному для танців.

Софія сиділа одна за цим клятим столом і удавала, що їй весело. Немов милуючись собою, відкинулася на спинку стільця, піднесла келих до вуст і дрібними ковточками пила шампанське, удаючи спрагу. Може, удати, що голодна, і з'їсти що-небудь? Не сидіти ж отак нерушно, як сосна на дикій півночі, пальма посеред пустелі чи одна з трьох тополь на Плющисі!

Десь в іншому кінці залу так само самотньо стовбичила ще одна постать — не сиділося і не танцювалося якійсь студентці. За чільним столом, де частувалося керівництво, штурхала під бік ліктем чоловіка Ліза Семенівна. Їй було нудно і розважалася “залізна Ліза” в свій улюблений спосіб — висмикувала з бородавки волосини. Її сірий чоловік, затурканий і заляканий, сидів на краєчку стільця і крадькома ковтав із чарки прозору рідину. Як же його звати? У місті його завжди бачили з авоськами і торбинками, з яких стирчали молочні пляшки, батони, звисали стомлено зів'ялі німечні зелені пасма молодії цибулі. “Мабуть, старий парубок чи розлучений,” — співчутливо зітхали услід бабусі, яким не випало щастя знайомства з його “залізною” дружиною. Ті торби відтягнули руки, мов орангутангові, до землі і зігнули плечі. Звичайно ж, не своєю вагою, що там для чоловіка кілька пляшок молока! Інший, понад усяку силу для людини, вантаж гнітив їх — ні розказати, ні переповісти...

Ліза цього вечора святково вбралася і зробила зачіску — зібрала волосся ззаду в хвостик і прикрасила пишним рожевим бантом. Одягнула зелений, захисного солдатського кольору, костюм.

Поки сусіди танцювали, вона прошипіла щось у вухо чоловікові. Той, озирнувшись, чи ніхто не бачить, почав перекладати канапки зі шпротами з тарілки у задалегідь приготовану целофанову торбинку.

Софія відвела погляд. Як можна отак принижувати чоловіка! Та хто йому суддя! Сам кинув свою чоловічу гідність їй під ноги, отож терпи, пакуй канапки до торби, немов жебрак. Проте який не є, а чоловік. Отака собі Ліза, відьма відьмою, а от змогла, втримала біля себе чоловіка, виховує дочку і сина!

А ти, Софієчко, гарна, немов ружа, сидиш отут, настовбурчивши шпички власних гордощів, — не підходь, вколю! — і пишаєшся невідомо чим сама-самісінька, нікому не потрібна. Усі парами, в гурті, а ти...

Десь із дна отієї каламуті піднімалися вже й сльози. Софія пильно стежила, щоб навіть слід підступної вологи не затьмарив штучних веселощів її погляду. Ні, нізащо! Їй весело! Добре! Радісно!

Ще б пак! Чому ж не тішитися! Сьогодні її перший справжній випускний вечір. Її перша група, отримавши дипломи, виходить у світ. Дорогі, улюблені діти, яких вона вчила свого предмету від початку до кінця — від другого до четвертого курсу.

Які ж вони гарні сьогодні: дівчатка у світлих — білих, блакитних, кремових сукнях, а Галочка — в рожевій, з такого ж кольору штучною квіткою у волоссі. Хлопці — у білих сорочках, краватках і піджаках, що ніяк не могли знайти собі зручного місця на напівхлоп'ячих іще, та вже дорослих, чоловічих, плечах. За два-три місяці на ці плечі ляжуть солдатські погони, підуть хлопчики до війська, вирости, по двадцять літ.

Смішні вони! Так намагаються бути солідними, триматися поважно. Так іще невміло, але хвацько ведуть під руку своїх дівчаток: Вовочка — малесеньку Нелю, Мирон — якусь незнайому, з педучилища, напевно, Андрій — після кожного танцю іншу, ніяк не складе собі ціни. А Орест... Ні, ні, не він — це його не випускають з рук, підхопивши з обох боків, Оксана і Руслана. Кого ж він вибере, нарешті?

Софія несамохіть замилувалася хлопцем. На ньому одному з усіх костюм сидів, як улитий. Сіро-сталевого кольору піджак і ледь темніша краватка дуже пасували до його очей. Сьогодні він отримав диплом із відзнакою. Розумний хлопчисько, хоч і з характером. Врешті, чому хоч... Просто з характером.

Відчувши її погляд, Орест підсів до Софії, налив у келих вино:

— За ваше здоров'я, Софіє Андріївно!

— Ні, за ваше щасливе майбутнє! Що плануєш робити далі, Оресте?

— Та хай пан Біг милує, звичайно, відбудеться, але...

— Але зал буде неповний! — випалила, набравшись сміливості, пані Ірина.

— Ото біда! — відлягло від серця Софії. — Хіба я Софія Ротару, щоб люди від прагнення мене побачити двері у залі ламали? Прізвище невідоме, ніхто мене не знає, нічого страшного, менше людей — більше довіри, спокійніша обстановка.

— Ви не ображайтеся, пані Софіє, але ми, на жаль, продали усього чотириста з гаком квитків, а у залі п'ятсот місць. То частина буде порожня...

— Людоньки, — охнула Софія. — То ви ще й квитки продавали?

— Авжеж. Ми недорого. От гроші.

Пані-господині виклали на стіл біля тарілки з салатом суму, більшу за Софіїну місячну платню. Новоявлена співачка вирішила повестися професійно. Без інтелігентських вихилясів половину грошей сховала до торбинки, а іншу повернула господиням:

— Це мій подарунок вашій організації.

Союзянки не переставали дивувати. Палац культури був саме палацом, а не зачуханим будинком. Новісінький, він завдячував своєю появою уславленому народному театру маленького містечка. За плануванням нагадував київський палац "Україна" в мініатюрі — така ж зручна й велика сцена, чудовий затишний зал, прекрасна акустика, розрахована на роботу без мікрофонів. Посеред сцени виблискував новісінький чорний концертний рояль, задалегідь поставлений так, щоб було зручно співати.

Оце господині! Оце підготувалися! Софія запанікувала. У залі збиралися люди, безліч людей. Вони ішли і йшли, веселі, святково вбрані.

— Іване! Що це я вигадала? Концерт... Пісні під гітару, вірші... Хто мене слухатиме? Навіщо я погодилася?

— О, маєш! Назвалася грибом, стрибай у кіш! І без капризів. Пізно. Софіє, вище носа! Та ти зараз їх усіх зачаруєш. Через п'ять хвилин вони забудуть, на якому світі і дихати перестануть! Ти вже мені повір, я чув, як ти співаєш.

— Іване, не вигадуй. Ти мене заспокоюєш, я знаю.

— Пані Софіє, вже шоста, час.

Софія перехрестилася і вийшла у світло прожекторів. Одна на величезній сцені. Жінка і гітара. Людей в темному залі не видно. Вчувалися кроки, хтось іще пробирався до свого місця, хтось закінчував розмову, хтось кашляв. Що сказати цим людям? З чого почати? І вона почала з початку.

— Добрий вечір вам, люди добрі. Добрий вечір, мої земляки, мої країни. Саме так, земляки. Адже неподалік, у Наливайкові, у славному місті, де народився легендарний Северин, коріння мого роду, земля мого батька. Тут він ріс, у сусідньому Біликові вчився в гімназії, звідти простелився його скорботний шлях у сибірські табори. Світлій пам'яті батька мого і мільйонів наших краян, що пройшли цим скорботним шляхом, моя пісня...

Перебрала струни гітари. Перші слова впали вже в абсолютну тишу. Софія не виспівала — вишептала:

— *Вам сімнадцять було, вам ішов вісімнадцятий, тату,
Як солдати з зірками надвечір удерлись до хати...*

Кінець пісні — “І zostались ми без вас, і ростуть без діда ваші, тату, внуки, а жили б ви в інший час, скільки б доброго зробили ваші руки!” — не виспіваний — виболений, проклав місток між залом і сценою, вже не було страху, була впевненість — її розуміють, їй співпереживають, це мої слухачі, моя сцена, мої друзі. Оплески не змовкали довго. Софія співала ще і ще. Сумні і веселі, політичні і ліричні, чергувала пісні і вірші, даючи змогу залу то посміятися, то поплакати. Десь за годину на сцену вийшов Іван, читав свої вірші про світ і життя навколо.

Другу частину, ніжну і ліричну, Софія почала з пісні про гітару — “ти не кинеш, не зрадиш, не сфальшує струна”. Потім — “Синьооке диво”. На другій строфі зрозуміла, що не витримає, не доспіває. З очей покотилися сльози. Капали на сукню, на гердан, стримати було несила. Згадала школу Скрипченка: “В актора сльози можуть бути на очах, але ніколи — в голосі. Той, хто плаче на сцені по-справжньому — не актор. Ви повинні грати сльози, а не рюмсати, шморгаючи носом і

розмазуючи грим. Сльоза на щоці — це трагедія, тремтіння рук і голосу — це посміховище!”. І голос, підкоряючись давній муштрі, не затремтів, не зрадив, він виводив мелодію лагідно, рівно й колісково. Не тиснути на публіку. Стриманість і гідність.

Та коли пісня скінчилася, і Софія знайшла хвилинку хусточкою, схованою у рукаві, витерти зрадливий блиск на щоках, в залі увімкнули світло. Аплодували чоловіки. Жінки шукали в кишнях носовички.

Концерт завершився успіхом. Повним, теплим, радісним. Бігли на сцену дівчатка з квітами, питали, де можна почитати її вірші. А справді — де?

— От бачиш, Софіє, — виховував її Іван. — Ти як Плюшкін — написала і тримаєш у схованці. “Кому воно потрібне, кому воно потрібне?” Людям! Що є в тобі, це не від тебе, воно не твоє, ділися з іншими.

Коли Софія вже переодягнулася, зняла концертну сукню, до дверей гримувальної постукали. Вона одразу упізнала відвідувача — ці розкішні, кучеряві довгі вуса нескоро забудеш!

— Софіє Андріївно, ми прийшли вас привітати. Концерт був чудовий. І Марії моєї дуже сподобалося, і Вовчикові. А я, хоч і не козацьке воно діло, й сам сльозу пустив.

Це були батьки її минулорічного випускника, Володимира Осавуленка. З Вовчиком на зорі їхнього знайомства трапилася історія, яка й звела до купи батька й класну даму для спільних “рятувальних робіт”.

— А де ж сам Володя?

Відповіла тиха, скромна Вовчикова мати:

— Та вже пізно, по дев’ятій. Він уже вдома, в ліжку. Він така спокійна, домашня дитина. Все “мамусю, татку”, без дозволу хліба не вріже. Усе вдома або в лікарні, на чергуваннях. Так багато працює, бідолашний! І все ночами...

Образ тихого, спокійного, домашнього хлопчика в очах Софії зовсім не відповідав оригіналові. Осавуленко, або Осавул, як його називали хлопці, любляв працювати ночами. Але зовсім не у лікарні і не з тих благородних поривань, якими надіяла його наївна добра матуся. Коло зацікавлень Оса-

вула було вужчим — дівчата, дівчата і ще раз дівчата. Працював він на цій ниві, засіваючи її наполегливо й плідно. Отой “плід” і змусив класну маму вдатися до батькової допомоги.

Групу, в якій навчався Осавуленко, Софія отримала вже на третьому курсі, зрілою, сформованою, загартованою в боях із викладачами, досвідченою. Цей скарб два роки плекала Ліза Семенівна, а потім Гарматний, готуючи Лізу на посаду свого заступника з виховної роботи, мусив забрати у неї групу і нагородив нею Софію. Отак вона отримала Петра, Лариску, Богдана, Осавуленка і... таку “зірку балету”, що хоч плач! Дівчину звали Людмила Козловська. З таким прізвиськом було просто неможливо не отримати прізвисько Коза, особливо якщо й поведінка далека від християнських ідеалів.

Що у ній знаходили хлопці, сказати важко. Завжди бліде, якесь розмазане обличчя, невиразний погляд непідфарбованих швидше через лінощі, ніж через небажання здаватися гарною, очей кольору німецького чаю, довге рівне волосся, зібране у хвіст, бліді вузькі губи. От тільки вміли ці губи вигинатися у такій хитрій і звабливій усмішці, що хлопчиськам у періоді статевого дозрівання та юнацької гіперсексуальності від неї усе в штанях настовбурчувалося. Мало хто з них уник солодкої зваби Людчиних швидких мокрих обіймів десь уночі в безлюдді кухні, душової чи, даруйте, інших місць спільного користування, зовсім для цього не призначених. Коли слава про Люду-що-дає-всім пронеслася містом, чергу ще звечора займали “перші хлопці на селі”, герої і переможці бійок у дворах. Вони вже давно позбулися юнацьких вугрів, дехто вже й оженився, та скуштувати молоденького медку хотілося усім. Гнали у двері — вони лізли у вікна, немов таргани. Таке напружене засівання не могло не дати результату — Людмилку занудило, вона зблякла з обличчя іще сильніше.

— Лізо Семенівно, а ваша Козловська часом не вагітна? — помітила професійним оком цю зміну Софія і спробувала втрутитися у виховний процес. Як завжди, невдало.

— Як ви могли таке подумати про невинне дівчатко? Людочка захворіла, у неї хронічний гастродуоденіт, вона мені скар-

жилася. Вам, акушерам, тільки паскудство на думці! Козловська — чудова, скромна дівчинка, справжня комсомолка!

Справді, Людмила мала акторський хист і з натхненням читала зі сцени вірші про радянський паспорт і “Варварство” Муси Джаліля. Що-що, а фарисействувати десь навчилася з дитинства. Людка ранкова, за навчальним столом, зовсім не нагадувала вечірню Козу з чергою під дверима кімнати. Ліза хотіла вірити ранковій Людмилі, то й нехай собі. Все одно в їхній акушерській справі все таємне неодмінно стає явним. Зачекаємо ще кілька місяців, тоді й побачимо, чия правда.

— Гаразд, Лізо Семенівно, даруйте за мої нечестиві підозри. Як моє не в лад, то я з моїм назад, — вибачилася Софія.

Однак, що б там не казала Ліза, у чому б не присягалася Коза, та животик в неї, либонь, від недоїдання, зниження апетиту й нудоти, викликаной, безперечно, отим клятим гастродуоденітом, невблаганно збільшувався. Першого вересня, коли групу уже тепер третього курсу, передали Софії, її одночасно поздоровили з поповненням:

— Вітаємо, Софіє Андріївно, ваша Козловська народила дівчинку!

— Хай здорова росте! — автоматично відповіла Софія і замислилась. Думати було над чим. Людка свого не попустить, шукатиме доні тата, вона не з тих, хто мовчки несе свій гріх.

Так і сталося. Щойно приїхавши, Людмила нагострила стріли на Вовку. Йому якраз виповнилося вісімнадцять. Єдиний син у сім’ї, широкий у плечах, з рум’янцем на всю щоку, тато при вусах і при посаді, мама ласкава і любляча — чим Козі не пара, а доні не тато! І почалося:

— Вовчику, вона — твоя копія. І очі, і губи, і носик — все твоє. Ти ж знаєш, що я тебе одного люблю, любила і завжди любитиму.

Ці розмови відбувалися під супровід ритмічного погойдання сітки подружнього ліжка, на яке перетворила своє цнотливе дівоче ложе Коза. Усі інші шукачі пригод дістали одкоша. А Вовчик отримував щоночі свято сексу, професійного, вишуканого, від якого і в обізнаного з усілякими дивами сивого знавця голова пішла б обертом, не те що у шмаркатоного хлопчиська!

ЗМІСТ КНИГИ 3

Розділ I	5
Розділ II	17
Розділ III	34
Розділ IV	55
Розділ V	67
Розділ VI	75
Розділ VII	84
Розділ VIII	92
Розділ IX	118
Розділ X	127
Розділ XI	153
Розділ XII	163
Розділ XIII	176
Розділ XIV	185
Розділ XV	196
Розділ XVI	201
Розділ XVII	208
Розділ XVIII	220
Розділ XIX	241
Розділ XX	260
Розділ XXI	278

ЗМІСТ КНИГИ 4

Розділ I	307
Розділ II	331
Розділ III	349
Розділ IV	358
Розділ V	377
Розділ VI	393
Розділ VII	412
Розділ VIII	421
Розділ IX	429
Розділ X	443
Розділ XI	451
Розділ XII	459
Розділ XIII	474
Розділ XIV	479
Розділ XV	494
Розділ XVI	499
Розділ XVII	509
Розділ XVIII	521
Розділ XIX	535
Розділ XX	551
Розділ XXI	569
Розділ XXII	590